

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/13118/2024

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto säästöjen toteuttamistavoista

Lakiesityksessä esitetyillä tuottavuussäästöillä kotoutumisen laskennallisten korvausten tasoon ja keston sekä perustoimeentulotuen kuntakorvausten lakkauttamisella on selvä kielteinen vaikutus kuntien ja hyvinvointialueiden talouteen. Mainitut normien purkamiset tai kevennykset eivät kompensoi niitä negatiivisia talousvaikutuksia, joita esitetyistä valtionosuussäästöistä kunnille ja hyvinvointialueille kertyy.

Toiveet kotoutuja-asiakkaiden merkittävästä perustoimeentulotuen tarpeen vähenemisestä lyhyellä aikavälillä vaikuttavat epärealistisilta eikä todellisia säästöjä julkiselle sektorille tätä kautta synny.

Kunnille jää ko. normeista luopumisen jälkeenkin laajoja vastuita maahanmuuttajien kotoutumisen edistämisessä ja kokonaisuudessaan vuonna 2025 toteutettava 58 miljoonan euron lisäleikkaus on omiaan heikentämään kunnissa järjestettävien palvelujen kattavuutta ja laatua.

Lausunto laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta leikkauksesta (ml ns. korvausasetus)

Jatkossa aiempaa useamman kuntien vastuulle kuuluvan kotoutumispalvelun järjestäminen maksetaan valtion laskennallisten korvausten perusteella. Lisäksi niihin kohdistettavien suorien määrärahalleikkausten ohella säästöjä tavoitellaan vähentämällä kuntien ja hyvinvointialueiden vastuulla olevia lakisääteisiä tehtäviä.

On erittäin vaikea arvioida, miten näiden toimien perusteella kunnille korvattavat kotoutumisen kustannukset vastaavat tulevaa todellista tarvetta. On kuitenkin syytä olettaa, että säästötoimet vaikuttavat erityisen kielteisesti niihin kuntiin, joiden taloudellinen tilanne on lähtökohtaisestikin haastava.

Vaikka nyt esitetyillä määrärahalleikkauksilla ei ole välitöntä vaikutusta kotoutujien toimeentuloon, tulee kuntakorvausten alentaminen todennäköisesti vaikuttamaan kotoutumispalvelujen tasoon ja esimerkiksi niitä palveluja tarvitsevien työllistymiseen. Sitä kautta vaikutukset kertautuvat pidemmällä aikavälillä sekä kotoutujille itselleen että julkiselle taloudelle.

Lakiesityksen perusteluissa mainitaankin, ettei esitetyillä toimenpiteillä ole suoraa vaikutusta julkiseen talouteen kokonaisuutena, vaan sen kautta pyritään edistämään ensisijaisesti valtion säästötavoitteita. Kuntien kannalta kuitenkin olisi kohtuullista, että tehtävien siirtämisen yhteydessä myös niihin tarvittavat resurssit turvataan.

Lausunto kumottaviksi esitetyistä pykälistä (normin purku)

Säästötavoitteiden aikaansaamiseksi kotoutumislaita kumottaisiin muun muassa kunnan velvollisuus laatia asiakirja kunnan kotoutumisohjelmasta, kunnan ja hyvinvointialueen velvollisuus laatia monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja monialainen kotoutumissuunnitelma sekä kunnan velvollisuus tarvittaessa laatia perheen kotoutumissuunnitelma.

On sinänsä kannatettavaa, että lainsäädäntöä yksinkertaistetaan ja byrokratiaa puretaan kuten edellä. Toisaalta riskinä on, että rahoituksen vähentämisen ohella näiden velvoitteiden purku tässä tapauksessa voi tarkoittaa sitä, ettei kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyö maahanmuuttajien kotouttamisessa tule toimimaan vaikuttavalla tavalla.

Kotoutumistoimien onnistuminen riippuukin siten paljolti siitä, miten kotoutumiseen milläkin alueella vähenevien resurssien puitteissa päätetään panostaa ja millainen moniammatillinen kotoutumisen ekosysteemi alueelle rakentuu. Tähän sisältyy riski alueellisten ja kuntakohtaisten erojen kasvusta maahanmuuttaneiden vastaanotossa ja palveluissa, ja siten edelleen yhdenvertaisuutta heikentäviä ja hyviä väestösuhteita haastavia vaikutuksia.

Lausunto kevennettävistä tehtävistä (normin purku)

Ei lausuttavaa.